

NORGES HØYESTERETT

Den 21. desember 2023 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Normann, Østensen Berglund og Steinsvik i

HR-2023-2421-U, (sak nr. 23-168675STR-HRET), straffesak, anke over dom:

Chromart AS

(advokat Morten Engesbak)

mot

Påtalemyndigheten

avsagt slik

K J E N N E L S E O G B E S L U T N I N G :

- (1) Saken gjelder anke over lagmannsrettens domfellelse av et foretak for overtredelse av utlendingsloven.
- (2) Chromart AS ble ved forelegg 29. august 2022 satt under tiltale for overtredelse av utlendingsloven § 108 tredje ledd bokstav a, ved å ha hatt en person i arbeid som ikke hadde nødvendig arbeidstillatelse.
- (3) Personen selskapet hadde i arbeid, heter A og er albansk statsborger. Han er gift med en gresk statsborger, som fortsatt oppholdt seg i hjemlandet Hellas da A tok arbeid i Norge.
- (4) B er styreleder og daglig leder i selskapet, og var på handlingstidspunktet eneste ansatte. Han er ilagt en påtaleunndatelse for forholdet.
- (5) Ved Ringerike, Asker og Bærum tingretts dom 6. februar 2023 ble selskapet frifunnet.
- (6) Påtalemyndigheten anket, og Borgarting lagmannsrett avsa 15. september 2023 dom med slik domsslutning:

«Chromart AS, org.nr. 927 246 406, dømmes for overtredelse av utlendingsloven § 108 tredje ledd bokstav a, jf. straffeloven § 27, til å betale en bot på 30 000 – trettitusen – kroner.»
- (7) Det var dissens om både skyldspørsmålet og straffespørsmålet.

- (8) *Chromart AS* har anket dommen til Høyesterett. Anken er angitt å gjelde bevisbedømmelsen og lovanvendelsen under skyldspørsmålet, men må også forstås å gjelde straffutmålingen. Selskapet anfører at det ikke burde vært idømt foretaksstraff selv om det skulle foreligge tilstrekkelig skyld.
- (9) Det anføres at A i medhold av utlendingsloven § 111 andre ledd første punktum hadde rett til å ta arbeid i Norge, fordi han var gift med en EØS-borger, og fordi familien hadde igangsatt konkrete prosesser med henblikk på å flytte til Norge. Ordlyden i utlendingsloven § 111 andre ledd første punktum, «familiemedlemmet følger eller gjenforenes med EØS-borgeren», kan ikke tolkes slik at det er noe absolutt krav at EØS-borgeren skal ha ankommet Norge før tredjelandsborgeren.
- (10) Det anføres videre at selskapet ikke burde ha vært idømt foretaksstraff etter den vurderingen som skal gjøres i medhold av straffeloven § 28. Det anføres at lagmannsrettens flertall har lagt for lite vekt på de hensyn som taler mot foretaksstraff, og da spesielt at B allerede er ilagt en påtaleunntatelse for forholdet.
- (11) *Påtalemyndigheten* har inngitt tilsvaret der det anføres at lagmannsrettens flertall korrekt har kommet til at A ikke hadde rett til å ta arbeid i Norge. *Påtalemyndigheten* er enig i flertallets tolkning av kriteriet «følger eller gjenforenes med EØS-borgeren», men påpeker at saken også kunne ha vært løst på at EØS-borgeren – As ektefelle – ved å bli værende i Hellas ikke har utøvd sin rett til fri bevegelse, og at det dermed ikke kan være tale om avledet rett til opphold for A.
- (12) Videre er *påtalemyndigheten* enig med lagmannsrettens flertall i at selskapet bør idømmes foretaksstraff.
- (13) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker:
- (14) *Chromart AS* ble frifunnet i tingretten og domfelt i lagmannsretten. Selskapet har derfor ankerett til Høyesterett. Anken kan da nektes fremmet bare dersom ankeutvalget enstemmig finner det klart at anken ikke vil føre frem, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd tredje punktum. En eventuell ankenektelse må begrunnes, jf. § 323 andre ledd andre punktum.
- (15) Anken over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet må avvises, jf. straffeprosessloven § 306.
- (16) Anken over lovanvendelsen gjelder spørsmålet om A hadde rett til å ta arbeid i Norge. Dersom A hadde slik rett, kan ikke *Chromart AS* straffes.
- (17) Utlendingsloven kapittel 13 regulerer retten til innreise og opphold for utlendinger som omfattes av EØS-avtalen. Oppholdsrett etter dette kapitlet gir også rett til å ta arbeid, jf. utlendingsloven § 109 andre ledd.
- (18) Som albansk statsborger omfattes A i utgangspunktet ikke av EØS-avtalen. Det gjør imidlertid hans greske ektefelle. A er dermed familiemedlem til en EØS-borger. Spørsmålet i saken er om dette ga ham avledet rett til å ta arbeid i Norge på handlingstidspunktet.
- (19) Lagmannsrettens flertall kom til at A ikke hadde slik rett, fordi ektefellen var igjen i Hellas sammen med deres felles barn. Vilåret i utlendingsloven § 111 andre ledd, om at «familiemedlemmet følger eller gjenforenes med EØS-borgeren» var derfor ikke oppfylt.

- (20) Chromart AS anfører at det ikke er noe absolutt krav at EØS-borgeren skal ha ankommet Norge *før* familiemedlemmet for at vilkåret «følger eller gjenforenes med» skal være oppfylt. Det er tilstrekkelig at familien har igangsatt konkrete prosesser med henblikk på å flytte til Norge.
- (21) Utvalget finner det klart at anførselen ikke vil føre frem.
- (22) Bestemmelsene i utlendingsloven kapittel 13 gjennomfører Europaparlaments- og rådsdirektiv 2004/38/EF – unionsborgerdirektivet. I artikkel 3 nr. 1 heter det:
- «This Directive shall apply to all Union citizens who move to or reside in a Member State other than that of which they are a national, and to their family members as defined in point 2 of Article 2 who accompany or join them.»
- (23) Det går frem av ordlyden at direktivet kun kommer til anvendelse på unionsborgere (EØS-borgere) som flytter til eller har tatt opphold i en annen medlemsstat enn den stat de er borger av.
- (24) Dette bekreftes av EU-domstolens praksis. Har EØS-borgeren blitt værende i egen hjemstat, har vedkommende ikke utøvet sin rett til fri bevegelighet, og direktivet kommer ikke til anvendelse. Det er dermed ingen rettigheter familiemedlemmer av EØS-borgeren kan avlede rettigheter fra, se EU-domstolens dom i sak C-256/11 *Dereci and others*, avsnitt 54-58. I avsnitt 56 heter det:
- «Det er således ikke alle tredjelandstatsborgere, men kun dem, som er familiemedlemmer – som omhandlet i dette direktivs artikkel 2, nr. 2) – til en unionsborger, som har udøvet sin ret til fri bevægelighed ved at bosætte sig i en anden medlemsstat end den medlemsstat, hvor han er statsborger, som i medfør af direktiv 2004/38 har ret til indrejse og ophold i en medlemsstat (dommen i sagen Metock m.fl., præmis 73).»
- (25) I EU-domstolens dom i sak C-127/08 *Metock*, som forsvarer har vist til, hadde unionsborgeren tatt opphold i vertsmedlemsstaten. Dette fremgår av avsnitt 93 der det heter:
- «I lyset af nødvendigheden af ikke at fortolke bestemmelserne i direktiv 2004/38 restriktivt og ikke at fratage dem deres effektive virkning, må udtrykket ‘familiemedlemmer, der ledsager [unionsborgeren]’, i det nævnte direktivs artikkel 3, stk. 1, fortolkes som henvisende både til familiemedlemmer til en unionsborger, som er indrejst med sidstnævnte i værtsmedlemsstaten, og familiemedlemmer, som opholder sig med ham i denne medlemsstat, uden at det i det andet tilfælde er nødvendigt at sondre mellem, om tredjelandstatsborgerne er indrejst i den nævnte medlemsstat før eller efter unionsborgeren eller før eller efter, at de er blevet medlemmer af hans familie.»
- (26) Foreliggende rettspraksis fra EU-domstolen gir ikke grunnlag for å tolke bestemmelsen slik at det er tilstrekkelig at EØS-borgeren planlegger å flytte til en annen medlemsstat, for at familiemedlemmer får rett til opphold og arbeid. Som lagmannsretten peker på taler også reelle hensyn mot en slik tolkning.
- (27) Som følge av at As ektefelle ikke kan anses å ha utøvd sin rett til fri bevegelighet, kan det heller ikke foreligge noen avledet rett til arbeid for A.

- (28) Etter dette finner ankeutvalget det klart at anken over lovanvendelsen under skyldspørsmålet ikke kan føre frem, og at anken på dette punkt bør nektes fremmet.
- (29) Selskapet har videre anført at det ikke bør idømmes foretaksstraff. Utvalget oppfatter dette som en anke over straffutmålingen.
- (30) Forsvarer har gjort gjeldende at lagmannsrettens flertall har lagt for lite vekt på de hensyn som taler mot foretaksstraff. Det er særlig det forhold at selskapets eneste ansatte, B, allerede er ilagt påtaleunntatelse for det samme straffbare forholdet, som taler mot foretaksstraff.
- (31) Etter straffeloven § 27 første ledd «kan» et foretak straffes når de nærmere angitte vilkår for dette er oppfylt. I straffeloven § 28 er det angitt en liste over momenter som er relevante ved vurderingen av om det skal ilegges foretaksstraff. Etter bokstav g kan det sees hen til om noen enkeltperson er blitt ilagt straff som følge av samme lovbrudd.
- (32) I Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) side 432 fremgår det om dette:
- «Momentet har særlig betydning ved enkeltpersonforetak. Det er grunn til å unngå at eieren av et mindre foretak straffes både som enkeltperson og gjennom foretaket. Formålet med bestemmelsen er at totaliteten av reaksjonene som blir ilagt, skal tas i betraktning.»
- (33) Lagmannsretten har vurdert betydningen av at B personlig er ilagt påtaleunntatelse for lovbruddet, og uttaler følgende i dommen:
- «Chromart AS er et lite selskap, og på tiden for handlingen var B den eneste ansatte. Selv om selskapet er en egen juridisk person, og det ikke er tale om dobbeltstraff i formell forstand, er dette et moment av betydning. På den annen side er påtaleunntatelse en mild strafferettslig reaksjon. Dersom foretaket ikke ilegges noen reaksjon, vil totaliteten bli at lovbruddet får beskjedne konsekvenser.»
- (34) Ankeutvalget er enig i lagmannsrettens vurdering, og viser videre til at det er forskjell på et enkeltpersonforetak, som forarbeidsuttalelsen gjengitt ovenfor omhandler, og et aksjeselskap, som er et selvstendig rettssubjekt. Dette gjør for øvrig at det ikke er tale om dobbelstraff. Ankeutvalget er også enig i lagmannsrettens vekting av øvrige momenter, herunder betydningen av selskapets svake økonomi og den utviste skyld, og finner det på denne bakgrunn klart at anken over straffutmålingen heller ikke vil føre frem.
- (35) Utvalget finner det etter dette enstemmig klart at anken ikke vil føre frem.
- (36) Da anken heller ikke reiser spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende sak, eller det av andre grunner er særlig viktig å få disse ankegrunnene prøvd i Høyesterett, tillates anken ikke fremmet, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd.

S L U T N I N G

1. Anken over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet avvises.
2. Anken for øvrig nektes fremmet.

Cecilie Østensen Berglund
(sign.)

Kristin Normann
(sign.)

Kine Steinsvik
(sign.)